

**Z
L
O
S
T
A
V
U
A
N
E** **Z
A
Š
T
I
Ć
E
N
E**



ZAJEDNICA SAVEZA OSOBA S INVALIDITETOM - SOIH
MREŽA ŽENA S INVALIDITETOM

**PROJEKT
"POTPORA ŽENAMA S
INVALIDITETOM U
SPRJEČAVANJU OBITELJSKOG
NASILJA"**

"Nasilje je smrt duše"

Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji na snazi je od 2005. godine i utemeljen je na zakonskim i podzakonskim aktima te na sadržaju i obvezama propisanim Nacionalnom strategijom zaštite od nasilja u obitelji od 2005. – 2007. godine. Protokolom je uređen sustav postupanja i pravovremenog reagiranja nadležnih tijela u slučaju obiteljskog nasilja.

Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti **Kampanjom za borbu protiv nasilja nad ženama 2006./2007.** dalo je značajan poticaj primjeni Protokola i podizanju svijesti o nasilju i postupanju u slučaju nasilja, kako kod državne i lokalne uprave, tako i unutar cjelokupne populacije. Jedno od velikih postignuća Kampanje je osnivanje **SOIH – SOS telefona za žene s invaliditetom** radi sprječavanja nasilja nad najranjivijom skupinom žena.

Međutim, o nasilju nad ženama s invaliditetom se još uvijek nedovoljno zna jer ga žene vrlo rijetko prijavljuju. Razlozi tome su brojni među kojima su najveći ekonomska i ovisnost o pomoći nasilnika u svakodnevnom životu.

U cilju upoznavanja žena s invaliditetom s Protokolom i osnaživanja za prijavljivanje nasilja Zajednica saveza osoba s invaliditetom Hrvatske – SOIH u partnerstvu s Udrugom osoba s invaliditetom Slatina a uz financijsku potporu Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti pokrenuli su projekt **"Potpora ženama s invaliditetom u sprječavanju obiteljskog nasilja"**.

Ovaj Priručnik treba poslužiti osnaživanju žena s invaliditetom kao poticaj za prijavljivanje nasilja a kod ostalih građana potaknuti solidarnost za prijavu istog.

Priručnik će također pružiti informacije o uređenosti sustava podrške u slučaju nasilja – propisanim procedurama u kojima se točno navodi tko, kada i kako postupa te kome je obavezan dati informacije i od koga zahtijevati intervenciju.

U Priručniku se nakon procedura propisanih Protokolom prikazuju specifičnosti postupanja vezanih za žene s invaliditetom kao i dokumenti koji to uređuju.

Priručnik također treba potaknuti nadležne u institucijama za postupanje u slučaju nasilja uz uvažavanje specifičnosti prilikom postupanja kada su u pitanju žene s invaliditetom.

Stoga vjerujemo da će i vama ove informacije biti korisne.

PRIMJENA PROTOKOLA O POSTUPANJU U SLUČAJU NASILJA U OBITELJI

ŠTO JE NASILJE?

Nasilje u obitelji prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 116/03) je:

- svaka primjena fizičke sile i psihičke prisile na integritet osobe,
- svako drugo postupanje jednog člana obitelji koje može prouzročiti ili izazvati opasnost da će prouzročiti fizičku i psihičku bol,
- prouzročenje osjećaja straha ili osobne ugroženosti ili povrede dostojanstva,
- fizički napad bez obzira da li je nastupila tjelesna ozljeda ili ne,
- verbalni napadi, vrijeđanja, psovanje, nazivanje pogrđnim nazivima i drugi načini grubog uznemiravanja,
- spolno uznemiravanje,
- uhođenje i
- svi drugi načini uznemiravanja: protupravna izolacija ili ograničavanje slobode kretanja ili komuniciranja s trećim osobama; oštećenje ili uništenje imovine ili pokušaj da se to učini.

PRIJAVLJIVANJE NASILJA

Nasilje u obitelji, za koje su saznali u obavljanju svoje dužnosti, obvezni su prijaviti policiji ili nadležnom općinskom državnom odvjetništvu:

- zdravstveni djelatnici,
- djelatnici socijalne skrbi,
- psiholozi,
- socijalni radnici,
- socijalni pedagozi i
- djelatnici odgojno-obrazovnih ustanova.

Osobe koje ne postupaju u skladu sa zadanim obvezama čine prekršaj prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 116/03).

OBVEZE NADLEŽNIH TIJELA PREMA PROTOKOLU

POLICIJA

U slučaju zaprimanja dojave o nasilju ili zaprimanja zahtjeva za pružanje pomoći osobi izloženoj bilo kojem obliku ili modalitetu nasilja u obitelji, službena osoba dužna je:

- žurno i bez odgode uputiti na mjesto događaja, kada je moguće, najmanje dva policijska službenika/ce (po mogućnosti različitog spola) radi pružanja intervencije, tj. provjere dojave ili zahtjeva (provjeru je potrebno izvršiti i u slučaju zatvorenog stana/kuće),
- temeljem uvida u zatečeno stanje odmah poduzimati mjere i radnje u cilju trenutne zaštite i pružanja potrebne zdravstvene i druge pomoći osobi oštećenoj nasiljem, te sprječavanja počinitelja u daljnjem nasilničkom ponašanju,

- pribaviti podatke kao i obavijesti potrebne za razjašnjavanje i dokazivanje prekršajnog ili kaznenog djela,
- upoznati počinitelja nasilja s mjerama koje će se protiv njega poduzeti, a s ciljem trenutnog prekidanja nasilja i pomoći počinitelju u promjeni ponašanja,
- privesti počinitelja nasilja u obitelji u prostor policije radi zadržavanja, podnijeti Zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka zbog prekršaja Nasilničkog ponašanja u obitelji, odnosno podnijeti kaznenu prijavu zbog kaznenog djela Nasilničkog ponašanja u obitelji, te počinitelja privesti prekršajnom sucu, odnosno istražnom sucu, sukladno važećim zakonskim propisima,
- ukoliko žrtva nasilja traži smještaj u sklonište ili Dom za djecu i odrasle osobe žrtve nasilja u obitelji, od nadležnog centra za socijalnu skrb zatražit će se poduzimanje mjera potrebnih da se žrtvu odmah smjesti u odgovarajuće sklonište, a u slučaju da to centar zbog opravdanih okolnosti nije u mogućnosti izvršiti, prijevoz žrtve do skloništa obaviti će policijski službenici, čuvajući pri tome tajnost i sigurnost adrese smještaja,
- ukoliko je potrebno žurno zbrinuti žrtvu obiteljskog nasilja, posebno dijete ili maloljetnika, ili obaviti obavijesni razgovor s djetetom ili maloljetnikom, odmah zatražiti

dolazak i intervenciju socijalnog radnika centra za socijalnu skrb radi zbrinjavanja i zaštite dobrobiti djeteta vodeći računa da boravak u policijskoj postaji bude što kraći,

- izraditi i uputiti pisane obavijesti centru za socijalnu skrb o poduzetom i utvrđenom u svrhu poduzimanja socijalno-intervencijskih mjera ili mjera obiteljsko-pravne zaštite,
- u slučaju da je nasilje u obitelji počinjeno od strane osobe liječene od alkoholizma ili drugih ovisnosti i/ili osobe s duševnim smetnjama, o tome odmah izvijestiti centar za socijalnu skrb radi poduzimanja zakonom predviđenih ovlasti.

CENTRI ZA SOCIJALNU SKRB

Kada djelatnik/ca centra za socijalnu skrb od bilo koga i na bilo koji način u svom radu (pisanim putem, telefonom, usmenom dojavom, saznanjem iz medija i tijekom nekog drugog postupka koji se vodi pred istim centrom za socijalnu skrb ili na bilo koji drugi način) stekne saznanja o nasilju u obitelji ili zaprimi obavijest o sumnji da je počinjeno nasilje u obitelji, dužan je:

- odmah po saznanju ili zaprimanju dojave o obiteljskom nasilju žurno i bez odgode izvršiti prijavu policiji bez obzira je li to već učinilo drugo tijelo, te dostaviti sve zaprimljene obavijesti o slučaju, a o dojavi i saznanju izraditi službenu bilješku u koju će se unijeti podaci o žrtvi,

počinitelju te počinjenom nasilju i žurno oformiti spis,

- u slučaju pokrenutih kaznenih ili prekršajnih postupaka vezanih uz nasilje u obitelji centar će u svakom pojedinom slučaju, rukovodeći se načelom najboljeg interesa djeteta, vrlo pažljivo razmotriti jesu li cjelovito zaštićena prava i interesi djeteta te, u protivnom, djetetu imenovati posebnog skrbnika za potrebe tih postupaka,
- u slučaju da je dijete postalo žrtva obiteljskog nasilja na način da je bilo izravno izloženo nasilju ili da je svjedočilo nasilju, centar za socijalnu skrb će žurno izreći odgovarajuće mjere obiteljsko pravne zaštite vodeći računa o svim okolnostima slučaja, redovito (najmanje 2 puta mjesečno) i pažljivo nadzirati izvršavanje provođenja mjera i postignute rezultate pri čemu je dužan izraditi odgovarajuće izvješće ili službenu bilješku. Pri evaluaciji rezultata izrečene mjere naročito će se uzeti u obzir stajalište djeteta o prilikama u kojima živi pri čemu će se zatražiti pomoć odgovarajućih stručnih službi i ustanova. Po potrebi, ukoliko izrečena mjera ne daje rezultate, centar će odnosnu mjeru zamijeniti drugom mjerom, a pri izboru nove mjere naročito će voditi računa o konkretnim prilikama i potrebama,
- djelatnik centra za socijalnu skrb dužan je odmah se odazvati na

poziv policije radi trenutnog zbrinjavanja djeteta ili maloljetnika i obavijesnog razgovora kod postupanja u vezi nasilja u obitelji.

ZDRAVSTVENE USTANOVE

U slučaju sumnje da je ozljeda ili zdravstveno stanje posljedica nasilja u obitelji, zdravstveni djelatnik treba:

- posebno obzirno razgovarati s osobom te je navesti da mu se kao zdravstvenom djelatniku povjeri o postojanju nasilja u obitelji i saznati što više okolnosti u vezi s povredom ili zdravstvenim stanjem,
- podnijeti prijavu policiji i područnom uredu HZZO-a prema prebivalištu osigurane osobe,
- ukoliko je žrtva nasilja u obitelji osoba s duševnim smetnjama ili osoba liječena od alkoholizma i drugih ovisnosti, po potrebi je uputiti na liječenje odnosno prisilno hospitalizirati i o tome obavijestiti centar za socijalnu skrb i policiju,
- ukoliko je počinitelj nasilja u obitelji osoba s duševnim smetnjama ili osoba liječena od alkoholizma i drugih ovisnosti, po potrebi ga uputiti na liječenje odnosno prisilno hospitalizirati i o tome obavijestiti centar za socijalnu skrb i policiju, a prije njenog puštanja zdravstveni djelatnici o tome moraju obavijestiti žrtvu.

ODGOJNO-OBRAZOVNE USTANOVE

Učitelji i stručni suradnici dužni su poduzimati mjere zaštite prava djeteta/učenika te o svakom kršenju tih prava, posebice o oblicima tjelesnog ili duševnog nasilja, spolne zlouporabe, zanemarivanja ili nehajnog postupanja, zlostavljanja ili izrabljivanja, odmah:

- ukoliko je dijete/učenik povrijeđeno u mjeri koja zahtijeva liječničku intervenciju ili pregled ili se prema okolnostima slučaja može pretpostaviti da su takva intervencija ili pregled potrebni, odmah pozvati službu hitne medicinske pomoći ili na najbrži mogući način, koji ne šteti zdravlju djeteta, otpratiti ili osigurati pratnju djeteta od strane stručne osobe liječniku/ci te sačekati liječničku preporuku o daljnjem postupanju,
- žurno izvijestiti ravnatelja škole koji će izvršiti prijavu policiji i obavijestiti centar za socijalnu skrb te ih upoznati sa svim činjenicama i okolnostima slučaja i aktivnostima koje će se poduzeti, te na traženje državnog odvjetništva ili policije odmah dostaviti svu dokumentaciju vezanu uz razjašnjavanje i dokazivanje kažnjive stvari,
- ukoliko se radi o osobito teškom obliku, intenzitetu ili dužem vremenskom trajanju nasilja, koje je izazvalo traumu, savjetovati se sa stručno-razvojnou službou

odgojno-obrazovne ustanove, stručnjacima centra za socijalnu skrb kojeg je obavijestio o slučaju te sa drugom stručnom službou izvan ustanove o načinu postupanja i pomoći djetetu žrtvi nasilja u obitelji u okviru odgojno-obrazovne ustanove.

PRAVOSUDNA TIJELA

Pravosudna tijela (sudovi i/ili državno odvjetništvo) moraju:

- u predmetima vezanim uz nasilje u obitelji postupati žurno,
- osigurati zaštitu žrtve pri dolasku na sud i unutar suda, omogućavanjem davanja iskaza odvojeno od počinitelja te fizičkom zaštitom žrtve u suradnji s policijom.



SPECIFIČNOSTI VEZANE ZA ŽENE S INVALIDITETOM

Pored prethodno navedenog za žene s invaliditetom potrebno je omogućiti:

- pružanje informacija i komuniciranje, zadovoljavajući specifičnosti pojedine vrste invaliditeta:
 - znakovni jezik ili pisani tekst za gluhe žene,

- znakovni jezik za gluhoslijepe žene,
 - razumljiva govorna komunikacija ili Braillevo pismo za slijepe žene,
 - pažljivo i strpljivo slušanje i razumijevanje žena s govornim teškoćama,
 - komuniciranje jasnim i kratkim rečenicama sa ženama s
 - intelektualnim teškoćama,
 - osiguranje pomoći druge osobe (pratnja slijepoj i gluhoslijepoj osobi, tumač gluhoj i gluhoslijepoj osobi),
 - osobni asistent osobama s motoričkim teškoćama.
- pristup bez fizičkih barijera,
 - prilagođen prijevoz,
 - neophodna ortopedska i druga tehnička pomagala.

SOIH - SOS TELEFON ZA ŽENE S INVALIDITETOM ŽRTVE NASILJA

SOIH - SOS telefon za žene s invaliditetom žrtve nasilja pušten je u rad 2007. godine.

Ured SOS telefona smješten je u prostorijama Zajednice saveza osoba s invaliditetom Hrvatske, Savska c. 3/1. Broj SOS telefona je **01 48 13 999** a radi svake srijede od 16 do 18 sati s organiziranim dežurstvom dviju žena s invaliditetom koje su prošle višegodišnje edukacije.



Cilj rada SOS telefona je podrška i osnaživanje žena s invaliditetom, promicanje jednakih mogućnosti i ravnopravnosti, zaštita prava kao i poboljšanje društvenog položaja žena s invaliditetom i ostvarenje prava na život bez nasilja i diskriminacije.

KONVENCIJA O PRAVIMA OSOBA S INVALIDITETOM

Članak 6.

Žene s invaliditetom

1. Države stranke priznaju da su žene i djevojke s invaliditetom izložene višestrukoj diskriminaciji te će u tom smislu poduzeti mjere radi osiguranja punog i ravnopravnog uživanja svih njihovih ljudskih prava i temeljnih sloboda.

2. Države stranke će poduzeti sve odgovarajuće mjere radi osiguranja punog razvoja, napretka i osnaživanja položaja žena kako bi im zajamčile korištenje i uživanje ljudskih prava i temeljnih sloboda navedenih u ovoj Konvenciji.

Članak 15.

Sloboda od mučenja ili okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja

1. Nitko ne smije biti podvrgnut mučenju ili okrutnom, nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju. Posebno, nitko ne smije biti podvrgnut medicinskim ili znanstvenim pokusima bez svojega slobodnog pristanka.

2. Države stranke će poduzeti sve djelotvorne zakonodavne, upravne, pravosudne i druge mjere kako bi spriječile da osobe s invaliditetom, na jednakopravnoj osnovi s drugima, ne budu podvrgnute mučenju ili okrutnom, nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.

Članak 16. stavak 5.

Sloboda od izrabljivanja, nasilja i zlostavljanja

Države potpisnice će uvesti djelotvorno zakonodavstvo i politiku, uključujući zakonodavstvo i politike usmjerene na žene i djecu, kako bi osigurale da se slučajevi izrabljivanja,

nasilja i zlostavljanja osoba s invaliditetom identificiraju i istraže, i gdje je to primjereno, kazneno gone.

AKCIJSKI PLAN VIJEĆA EUROPE ZA PROMICANJE PRAVA I POTPUNOG SUDJELOVANJA U DRUŠTVU OSOBA S INVALIDITETOM: POBOLJŠANJE KVALITETE ŽIVOTA OSOBA S INVALIDITETOM U EUROPI 2006. – 2015.

Akcijska smjernica br. 13: Zaštita od nasilja i zlostavljanja

3.13.3. Konkretni aktivnosti država članica

- I. Osigurati zaštitu osoba s invaliditetom od nasilja i zlostavljanja učinkovitim provedbom politika i zakona, tamo gdje je to potrebno,
- II. promicati dostupnost i pristup tečajevima za naobrazbu osoba s invaliditetom radi smanjivanja rizika od nasilja i zlostavljanja, primjerice, organizirati tečajeve za izgradnju samopouzdanja i osnaživanja,
- III. razviti postupke, mjere, protokole prilagođene osobama s invaliditetom, da bi se unaprijedilo otkrivanje nasilja i zlostavljanja te zajamčilo provođenje potrebnih radnji protiv počinitelja, te kako bi se osobama s invaliditetom osigurao oporavak i odgovarajuće

- profesionalno savjetovanje u slučaju emocionalnih problema,
- IV. osigurati da osobe s invaliditetom koje su žrtve zlostavljanja i nasilja, uključujući i nasilje u obitelji, imaju pristup odgovarajućim uslugama podrške, uključujući oporavak,
- V. sprječavati nasilje i boriti se protiv nasilja, lošeg postupanja i zlostavljanja u svim situacijama, pružajući podršku obiteljima, podižući razinu svijesti i upućenosti javnosti, promicanjem rasprava i suradnje između zainteresiranih strana,
- VI. podupirati osobe s invaliditetom, osobito žene, i njihove obitelji, u slučajevima zlostavljanja pružanjem informacija i osiguravanjem pristupa uslugama,
- VII. osigurati da djeluju svi sustavi za zaštitu od zlostavljanja osoba s invaliditetom u psihijatrijskim ustanovama, domovima i ustanovama socijalne skrbi, sirotištima i drugim institucijskim okruženjima,
- VIII. osigurati provedbu odgovarajuće naobrazbe svih djelatnika koji rade u posebnim ustanovama za osobe s invaliditetom te općim službama za podršku,
- IX. obučiti policiju i sudske vlasti za uzimanje svjedočenja osoba s invaliditetom te za ozbiljnost postupanja u slučajevima zlostavljanja,
- X. osigurati osobama s invaliditetom informacije o tome kako izbjeći pojavu nasilja i zlostavljanja, kako ih prepoznati i kako ih prijaviti,
- XI. poduzeti na transparentan način učinkovite zakonodavne, administrativne, pravne ili druge mjere popraćene strogim sankcijama, te omogućiti njihovu neovisnu reviziju od strane predstavnika civilnog društva, da bi se spriječili svi oblici fizičkog ili mentalnog nasilja, ozljeđivanja ili zlostavljanja, zanemarivanja ili zapostavljanja, iskorištavanja ili otmica osoba s invaliditetom.

NACIONALNA STRATEGIJA IZJEDNAČAVANJA MOGUĆNOSTI ZA OSOBE S INVALIDITETOM OD 2007. – 2015. GODINE

Područje djelovanja

2.8. Pravna zaštita i zaštita od nasilja i zlostavljanja

Mjere:

1. Izvršiti reviziju postojećih propisa radi sprečavanja diskriminacije osoba s invaliditetom s posebnim naglaskom na žene s invaliditetom i djecu s teškoćama u razvoju,
2. organizirati ciljano obrazovanje i usavršavanje policijskih i pravosudnih službenika u svrhu prilagodbe procesa svjedočenja i drugih sudskih postupanja, odnosno izjednačavanja prava osoba s invaliditetom na pristup

- navedenim procesima i postupcima,
3. uvesti institut pravobranitelja za osobe s invaliditetom,
 4. pružati osobama s invaliditetom odgovarajuću stručnu pravnu pomoć na svim razinama,
 5. učiniti odgovarajuće arhitektonske prilagodbe za osobe s invaliditetom u ustanovama za osobe lišene slobode,
 6. organizirati kampanju o promicanju načela "informiranog pristanka" u medicinskim istraživanjima koja se provode nad osobama s invaliditetom,
 7. organizirati seminare u cilju osnaživanja osoba s invaliditetom za borbu protiv svih oblika nasilja,
 8. omogućiti osobama s invaliditetom dostupnost informacija o zaštiti od nasilja putem elektronskih i tiskanih medija,
 9. omogućiti osobama s invaliditetom – žrtvama nasilja odgovarajuću podršku za zapošljavanje,
 10. podizati razinu svijesti djelatnika u institucijama koje skrbe o osobama s invaliditetom i djeci s teškoćama u razvoju, o zabrani zlostavljanja i nasilja,
 11. uklanjati stereotipe o oštećenju kod osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju kao mogućem uzroku nasilja nad njima, te se boriti protiv njihova stigmatiziranja.



Brošuru priredili:

Zorislav Bobuš, Marica Minić, Mira Katalenić, Anđelka Zelenko,
Štefica Roginjić, Jelena Jurković, Eva Marković, Ratmir Džanić

Dizajn:

Tibor God



ZAJEDNICA SAVEZA OSOBA S INVALIDITETOM HRVATSKE - SOIH
Savska cesta 3, 10000 Zagreb, tel: 01 4829 394, fax: 01 4812 551
e-mail: soih@zg.t-com.hr

Zagreb, siječanj 2009.